

Bekende en minder bekende Nederlanders kiezen hun motto, leefregel ofultiem inspirerende zin.

Leef je leven als je allerlaatste uur

'Het valt me op dat veel mensen lopen te dubben, zwaar tillen aan het leven. Of dat nu in de liefde is, in de opvoeding van kinderen of in een ander levensgebied. Ik vind dat veel mensen in deze tijd zeuren. Geniet nou maar, leef. Als je een biertje drinkt, drink het dan met volle teugen.

We kijken naar een spel. Theater is een spel, net zoals voetbal dat is. En de kerk. Knap bedacht en het loopt goed. Of het leven zelf een spel is? Het leven is onvoorspelbaar, ik weet niet wat er gaat gebeuren en wanneer ik doodga. Maak het vóór die tijd een beetje leuk, is mijn idee. Ik ben nu 54, ik heb mijn ouders begraven, zag verschillende vrienden gaan, heb drie kinderen gekregen. In de loop van het leven ben ik meer gaan relativeren, ook mijzelf. Ik ben milder dan toen ik 34 was.

In het leven heb ik een aantal dingen te doen, leuke dingen en ook minder leuke dingen. Ik moet ook wel eens een rolstoeltje duwen. En misschien is je tante door het park duwen wel interessanter dan een avond in Carré staan. Natuurlijk vind ik het prachtig om voor een vol Carré op te treden en ik doe er ook alles voor. Maar wie het kleine niet eert, is het grote niet kleind.

Als kind heb ik dat meegekregen, ik heb fijne ouders gehad. Zoals dat gaat, met een kopje thee praten over van alles. Het is belangrijk om geborgenheid te kennen. Mijn ouders hebben mij de realiteit bijgebracht.

Veel mensen roepen dat morgen de eerste dag van hun leven is. Ik zeg juist: leef je leven als je allerlaatste uur. Net zoals iedereen kan het ook mij overkomen dat de dokter zegt dat ik doodga. En als ik dan omkijk, zie ik een redelijk leuk leven achter mij liggen.

Naast de zin bestaat ook de onzin van alles, ik zie er de lol van in. Zoals Toon Hermans dat op zijn manier deed, zo verpak ik deze boodschap in een theatrale vorm. Met mijn oudejaarsconference wil ik mensen onbedaarlijk laten lachen.

Taizé-jeugd massaal bijeen in Brussel

Van onze redactie religie & filosofie

AMSTERDAM - Iedereen kan bijdragen aan een beschaving waarin niet achterdocht maar vertrouwen toonaangevend is." Met deze woorden in zijn brief uit Kenia legt broeder Alois van de gemeenschap in Taizé, de basis voor een internationale jongerenbijeenkomst in Brussel. Zo'n 40.000 jongeren uit Europa en andere continenten komen vanaf vandaag in Brussel bijeen op uitnodiging van deze oecumenische gemeenschap. Na Genève, Zagreb, Milaan, Lissabon en Hamburg wordt dit de 31e Europese jongerenontmoeting van Taizé.

Laten we het nou plezierig maken, voor onszelf en voor elkaar. Er gebeuren zoveel rare en nare dingen. Als ik er niet hard om moest lachen, dan zou ik er depressief van worden. Moet je kijken wat er voor blubber uit de tv komt. En dan doel ik niet op de tsunami en Congo. Zelfs Joran van der Sloot is amusement geworden.

Met verbazing kijk ik naar de wereld. Een humoristische visie geven is mijn vak. De titel van mijn conference is 'Troost', omdat plezier maken om de grote en kleine dingen in het leven troostend werkt.

De grote dingen kan ik niet aan. Humor is voor mij een manier om in de wereld te staan. Het is mij niet gelukt om een God te vinden waar ik me aan vast kan houden, ik kan niet geloven. God scheidt wél de bomen, maar de tsunami komt niet van zijn hand. Er overlijden kinderen die nog niets gedaan hebben, onschuldig zijn. Ik kan heel hard lachen, maar ik ben er ook niet uit.

Het woord 'missie' is misschien te groot. Ik heb de opdracht om mensen aan het lachen te houden, te laten relativeren. Mijn columns, boeken en theater dragen daar aan bij.

Mensen denken vaak dat ze heel wat zijn, maar we zijn niet veel. Ik krijg de slappe lach van figuren die zichzelf erg serieus nemen, of het nu om voetballers gaat, cabaretiers of managers. Als we in de dode hoek van een vrachtwagenchauffeur terecht komen, maakt het niet uit wie we zijn. Vroeger fietste ik vol respect langs de kapitale villa's in het Gooi, dacht ik dat er chique mensen woonden. Maar nu ik weet hoe het bij elkaar gegraaid is, proest ik het uit.

Hoe meer je jezelf opblaast, hoe makkelijker er doorheen te prikken valt, zeg ik altijd maar. Zelfspot is mij niet vreemd en ik zie mijn werk als niet meer dan een leuke avond in de schouwburg. Hopelijk nemen mensen het plezier mee naar huis."

Ilse Vooren

Youp van 't Hek is cabaretier. Zijn conference 'Troost' wordt op Oudjaarsavond uitgezonden.

Christelijke jongeren uit Afrika kwamen als voorbereiding eind november met 7000 bijeen in de Keniaanse hoofdstad Nairobi. Een Brief uit Kenia, van broeder Alois, opvolger van frère Roger Schutz, de voormalige leider van Taizé, is de basis voor de Europese ontmoeting. De katholieke, protestante en orthodoxe kerken van België hebben maandenlang samen met de gemeenschap van Taizé gewerkt om zich voor te bereiden. De ontmoeting in Brussel wordt een nieuwe etappe van de 'pelgrimage van vertrouwen' waarmee broeder Roger, de stichter van Taizé, 30 jaar geleden is begonnen.

Als bisschop van het oud-katholieke bisdom in Haarlem balanceert de vooruitstrevende Dick Schoon voor zijn gevoel als een koorddanser die héél voorzichtig vooruit komt. Met aan de ene kant de band met de internationale kerken en aan de andere zijn persoonlijke mening. Als het aan hem lag, mogen homo's het huwelijkssacrament krijgen. „Maar ik wil mijn wil niet doordrijven.”

Bewust kiezen voor de kritische minderheid

Pauline Weseman

Dick Schoon (1958) wilde altijd al pastoor worden, maar pas op zijn veertigste, als hij meer levenservaring had. Tot die tijd wilde hij orkestdirigent zijn of arts. En 'wereldberoemd'. Maar het dirigen tschap lukte niet en voor geneeskunde werd hij drie keer uitgeloot. Het werd de studie psychologie, maar die gaf volgens hem te weinig antwoord op de vraag naar het diepste wezen van de mens. Dat doet de theologie wel, dacht hij. „Dan kan ik dat net zo goed nu al gaan studeren.”

En zo werd Schoon op zijn 31ste priester in de oud-katholieke kerk, eerst in Amsterdam, vanaf 1992 in IJmuiden, waar hij ook opgroeide en actief was als misdienaar, zanger en koordirigent. In 2007 keerde hij terug naar Amsterdam.

Nu is Dick Schoon sinds juli ook bisschop van het bisdom Haarlem. Hij werd met ruime meerderheid gekozen tot opvolger van de overleden Bert Wirix. Schoon is verantwoordelijk voor de publiciteit en voor bisdom Haarlem dat met negen parochies en drieduizend leden ongeveer even groot is als het bisdom Utrecht, waar aartsbisschop Joris Vercammen de scepter zwaait. „Ik realiseerde me bij mijn wijding in de Haarlemse Bavokerk ineens dat er geen generatie meer boven ons is. Vroeger kon ik een kwestie aan de bisschop overdragen als ik er niet uitkwam, nu moet ik het zelf oplossen.”

Bisschoppen van de oud-katholieke kerk worden in tegenstelling met die in de rk kerk gekozen. De relatieonbekende oud-katholieke kerk, is in 1723 ontstaan na een conflict met de rk kerk. De oud-katholieke kerk erkent niet de onfeilbaarheid van de paus en zijn universele bischopsambt, heeft daarentegen wel vrouwen in het ambt en een democratisch bewind. Homo's kunnen een zegen krijgen over hun relatie, die onderscheiden wordt van het sacrament van het huwelijk.

Op dit laatste punt heeft Schoon een vooruitstrevend standpunt, vertelt hij in zijn pastorie in hartje Amsterdam, uitkijkend op het Museumplein. „Ik vind dat homo's het sacrament van de huwelijksinzegening

moeten kunnen krijgen, dat wisten mijn collega's bij mijn verkiezing.”

Over het al dan niet inzegenen van homorelaties zijn de meningen intern verdeeld. Volgens Schoon blijft de discussie steken op de vraag wat nu het wezenlijke verschil is tussen hetero- en homorelaties. Het grootst benoemde verschil is 'natuurlijke vruchtbaarheid'. Homoparen kunnen niet op een natuurlijke manier kinderen krijgen, is de stelling.

„Maar wat is 'natuurlijk?'” vraagt Schoon zich af. „Zou je een ouder heteropaar dat geen kinderen meer kan krijgen dan ook niet mogen inzegenen? Als mensen zeggen dat God man en vrouw heeft geschapen om samen kindertjes te krijgen met een auto en een doorzonwoning, dan

toch maar de relatie in stand houden. Het werd zo vervelend, als je bij het vrijen steeds het idee hebt: nu moet het gebeuren. Dat kun je een maand vol houden, een jaar ook nog wel, maar als het langer duurt, wordt het heel zwaar.

Ons huwelijk – nu 23 jaar - heeft het gered. Ik heb het vrij snel geaccepteerd dat er geen kinderen kwamen. Maar mijn vrouw heeft het er rond de veertig, toen de biologische klok begon te tikken, wel moeilijk mee gehad.

Geen kinderen hebben, biedt ook mogelijkheden. Ik benijd ouders niet hoor, als ik zie hoe moeilijk het is om op te voeden, als je niet weet of je het goed doet. Dan denk ik: daar zijn we voor gespaard gebleven, we hebben blijkbaar een andere taak. Voor kerkelijke taken hebben we nu alle tijd. Ik vind dat een vrijheid.”

Schiep God man en vrouw met auto en doorzonwoning?

is dat van een soort burgerlijke trut-tigheid waar ik een beetje misselijk van word. Je ontkent ook het leed van mensen zonder kinderen.”

Ondertussen hebben homoparen steeds vaker kinderen, zegt Schoon. In zijn parochie kerkt een homopaar dat kinderen heeft met een lesbisch koppel. „Het is goed dat zij kinderen krijgen, want dat haalt het argument van 'natuurlijke onvruchtbaarheid' onderuit. Volgens ons huwelijksformulier belooft je verantwoordelijkheid te dragen voor al degenen die je krijgt toevertrouwd. Daar ben ik blij mee, want als het goed is heb je zorg voor je familie, vrienden en omgeving, niet alleen voor kinderen. Ik heb zelf tamelijk veel zorg gehad voor mijn ouders en nu mijn schoonzusters.”

U heeft zelf geen kinderen? „Nee, ik denk dat dat me dat gevoeliger maakt voor dat wat niet volgens de regels gaat. Kinderloos blijven was geen bewuste keuze. We hebben het hele medische circuit doorlopen. Op een gegeven moment moesten we kiezen tussen kinderen of ons huwelijk. Toen dacht we: laten we dan

Trouw maandag 29 december 2008

„Ik heb geen kinderen. Dat maakt me gevoeliger voor dat wat niet volgens de regels gaat.” FOTO WERRY CRONE

mijn relatie naar collega-bisschoppen toe. Op de lange termijn werkt dat het beste.”

De oud-katholieke kerk neemt theologisch gezien een lastige positie in, beaamt Schoon. Aan de ene kant hangt zij orthodoxe leerstellingen aan zoals de tweenturenlere (het dogma dat Jezus volledig mens en volledig God is). Anderzijds slaat de kerk in morele kwesties een liberale richting in, met de maatschappelijke ontwikkelingen mee. Een lastige combinatie. Hoe bepaalt Schoon voor zichzelf welk standpunt hij optrekt? Waar ligt de grens?

„Ik voel me daarin een koorddanser die heel voorzichtig vooruit komt. Voor mij is het belangrijk dat de naam van God niet geplakt wordt op dingen die met die naam in strijd zijn. Als kerken iets verklaren met de pretentie dat God dat gezegd heeft, word ik heel huiverig. De kern in Bijbelverhalen is voor mij dat je ruimte maakt voor degene die in benauwdheid leeft en dat je in de tijd trouw bent aan wie je trouw beloofd hebt. Die twee acties – ruimte en tijd - zijn de bijbelse dimensies van ons bestaan.”

Ook hierin speelt Schoons geliefde vruchtbaarheidsthema een rol. „Het gebod 'ga heen en vermenigvuldig u', wil voor mij zeggen dat de mens vruchtbaar moet zijn in het doen van gerechtigheid en trouw. Daarmee vermenigvuldig je de menselijkheid. Mensen kunnen dit opbrengen omdat God dat zelf doet. Dat vind ik zó ijzersterk, dat het voor mij een op-

bladen Monic Slingerland

Wegwijzer in het mijnenveld van de kerkmuziek

Het leven begint met een kleine rechthoek en eindigt met een grotere, in de krant vertenties veel kleiner dan de overlijdensberichten. Maar waar een geboorteannonce vaak niet meer meldt dan namen en een datum, vertelt een overlijdensbericht soms een heel verhaal.

De geboorteannonce van de kleine Albertus Johannes, die in het decembernummer van het **Historisch tijdschrift GKN** is afgedrukt, is uit 1924. De trotse ouders, N. Klei en F. Klei-Dor hebben de aankondiging van de geboorte van hun eerste kind, de kleine Bert, destijds geplaatst in *De Standaard*, het anti-revolutionaire dagblad dat was opgericht door Abraham Kuypen. De annonce staat als illustratie bij het artikel waarin Frans Rozemond het leven van A.J. (Bert) Klei memoreert, Trouw's bekendste columnist, die deze zomer op zijn 84-ste verjaardag stierf.

Bert Klei beschreef het gereformeerde leven in Nederland als geen ander. In het voorwoord van het Historisch tijdschrift GKN noemt eindredacteur Peter Dillingh een aantal gereformeerden die wellicht een standbeeld verdienen, net als Abraham Kuypen, die er al een heeft. Ook de naam van Bert Klei valt, naast die van Joop den Uyl (heeft wel een bronzen buste).

Gereformeerden zouden, volgens het vooroordeel, vooral goed zijn in inhoud en minder in vorm. Op die grote stapel bladen valt juist de vormgeving op van het Historisch tijdschrift GKN. Geen kleur en geen druppel inkt teveel, maar wel met een grafische vormgeving op kwaliteitspapier in chique gebroken wit. Sober en strak, in de beste gereformeerde traditie.

In **Volzin** wijst de Schotse kerkmusicus John Bell de weg aan Nederlandse gelovigen die verdaald zijn in het mijnenveld van de kerkmuziek. Want als er iets is dat verdeeldheid zaait in kerken dan is het wel liturgische muziek. Dat geldt niet alleen voor de liederen met teksten van Huub Oosterhuis, dat geldt ook voor Er ruist langs de wolken, Scheepken onder Jezus' hoede, voor gregoriaans, voor Een vaste burcht. In Geen wonder dat de plannen om in Nederland tot een nieuw Liedboek voor de kerken te komen, tot heftige discussies leiden. John Bell kent dit, in Schotland ging het net zo. Bell is musicus bij de religieuze ge-

een van de drie speerpunten van de bisschop: groei, meer bekendheid en geloofskennis. Groei in leden en aantal kerkplekken, vanuit de bestaande parochies (concreet al in Aalsmeer en later in Zaandam). Groei is hard nodig om de financiële nood te lenigen. Dit jaar is er tekort van anderhalve ton op een balans van anderhalf miljoen euro. Zet die trend door, dan is er na tien jaar geen oud-katholieke kerk meer. In 2010 komt de formatieverdeling van ambtsdragers ter sprake. „Dan wordt het serieus.” Nu al wordt er - tegen Schoons principes in - geld gevraagd van niet-kerkelijke bruidsparen die in de kerken willen trouwen.

Een website voor elke parochie, een opgefrist *full-colour* kerkblad en foldermateriaal moeten zorgen voor meer bekendheid. Het helpt, jonge mensen weten vaker de kerk te vinden. Vooral protestanten en niet-kerkelijken. De rijke liturgie en de kleinschaligheid spreken hen aan. Schoon legt uit: „Veel parochies zijn geneigd zich naar binnen te keren. Ze zouden de deur misschien even openen, maar wel alle letters bij elkaar. An-

ders komt het verbod voorop te staan. Dat is orthodoxie in de restrictieve zin. Waar blijft dan het gebod om te leven? Want dat is het grote gebod. In het paradijsverhaal zegt God dat de mens van alle bomen mag eten, behalve van die ene. Als je het omdraait en zegt: 'Van die ene boom mag je niet eten, dus mag je niet van alle bomen eten', dan verander je Gods goede opzet en maak je hem tot een rare god, een sadist.”

Met zijn boodschap van de 'verruimende orthodoxie' hoopt Schoon meer kerkleden te trekken. Groei is

meenschap van Iona, het eiland voor de Schotse kust.

Hij kent de beide kanten van muziek, de verbindende en de scheidende kracht. Op een Engelse school in een achterstandswijk is het disciplineprobleem opgelost sinds de kinderen er tussen de middag zingen, vertelt hij.

Samenstellers van een kerkelijk Liedboek laten zich lastiger voegen dan die Engelse probleemkinderen, weet ook Bell. Dankzij hem is er in de Schotse kerk een nieuw liedboek gekomen, in 2005. Hoe hij dat heeft aangepakt? Zo te lezen heeft hij zijn eigen ideeën doorgedrukt. Zijn programma: meer psalmen, minder gezangen. De psalmen werden uit hun al te kerkelijke verpakking gehaald, die bestond uit metrische dreunen in een inniddels verouderde vertaling. Terug in hun oorspronkelijke vorm kregen de psalmen een nieuwe melodie.

Driehonderd gezangen zijn verdwenen. Dat leidde tot spandoeken in de kerk, vertelt Bell. Hij publiceerde een lijst met alle gezangen en gaf de gelegenheid om op die liederen te stemmen. De kiesdrempel was tien. Ieder lied met minstens tien stemmen mocht blijven. Een lied maar kwam door deze selectie.

Nu staan er vierhonderd nieuwe liederen in het Schotse liedboek en raad eens waar die liederen vandaan komen? Ja, uit Iona. En ook uit Taizé. En een paar uit evangelische hoek. John Bell heeft een hekel aan evangelische liederen, omdat, zegt hij, er teveel het woordje 'ik' in voorkomt. „Daar gaat het niet om als we in de kerk zingen. Het gaat niet om het ik, maar om het wij. Je kunt God niet alleen met *feel good* liedjes eren.”

In **Soteria**, kwartaalblad voor evangelische theologische bezinning, legt Evert Ouwenel uit waarom Amerikaanse mega-kerken verouderd zijn. De hooggeleiden die meer en meer deze kerkenbanken bevullen, willen liever samenwerken in een netwerk, dan passief en gehoorzaam de leider van een megakerk volgen. In een megakerk is het moeilijk netwerken. Ouwenel beschrijft hoe de ideale omvang is van een kerkgemeenschap: zo klein dat het een organisch netwerk is. In zulke netwerk-achtige organisaties voelt de moderne burger zich thuis.

Daar hoort een moderne leider bij, die niet meer de autoriteit is die alles weet, maar degene die de boel bij elkaar houdt.

COC: paus verliest moreel gezag door uitspraken over homo's

Van onze redactie religie & filosofie

AMSTERDAM - Het Vaticaan heeft overdreven veel aandacht voor homoseksualiteit, vindt vice-voorzitter Vera Bergkamp van COC-Nederland. Ze reageert hiermee op de uitspraken van paus Benedictus XVI vlak voor Kerst. De paus zei toen dat het behoud van heteroseksualiteit voor de toekomst van de mensheid even belangrijk is als het behoud van het regenwoud. Eerder weigerde het Vaticaan, een verklaring te steunen waarmee de VN een einde wil maken aan het strafbaar stellen van homoseksualiteit. Het Vaticaan is weliswaar tegen 'onrechtmatige' discriminatie van homoseksuelen, maar houdt vast aan het recht om zelf onderscheid te maken tussen hetero- en homoseksuelen.

Vorig jaar zei paus Benedictus op 8 december, ter gelegenheid van Wereldvredesdag, dat het natuurlijke gezin de basis vormt voor wereldvrede. „Een bedenkelijke gedachtegang,” aldus Vera Bergkamp van het COC. „Landen die het huwelijk voor paren van gelijk geslacht opengesteld hebben, zoals Nederland, België, Canada, Spanje, Noorwegen, Zuid-Afrika, zijn allemaal democratische rechtstaten die hun legers inzetten voor vredesmissies.”

Bergkamp noemt enkele landen waarin waar homoseksuelen gediscrimineerd worden en het traditionele gezin gekoesterd, zoals Iran, Rusland, Saoedi-Arabië of Pakistan. „Een vergelijking volstaat om te zien dat je over dit onderwerp geen zinde-lijk debat kunt voeren.”

Met dergelijke uitspraken blijft er van het morele gezag van de paus weinig over, meent het COC.